

ÎLON 2026

KURMANCÎ

BAJAR

ÊDÎ BES E
LOOO!

OH
MY GOD!

Mam Cici nivîsî

QEHAMAN LÊ
NETEWEPERWER

ŞAREDARÎYA BAJARÊ MEZIN A AMEDÊ

BAJAR

İLON 2026

QEHRAMAN
LÊ NETEWEPERWER

KEKO
KEKO, ÇETO Û GERMA CEHENEMÊ

ZAROKÊN MEMRÛD

DEDEKTÎFÊ KUÇEYÊN TENG ZILKÎF

KA KÎ YE EV?

HÎPOKRAT

QIRIX

Doğan Güzel

KEKO

KEKO, ÇETO Û GERMA CEHENEMÊ

NA ÇETO, NAKEVE SERÊ MIN. HEVATA AXRETÊ YA BÊDAWÎ... YANÎ ÇAWA? HETA HETA?... ŞÛN DE TU LI GOTINÊN WÎ, PEYVÊN WÎ MÊZE DÎKÎ Û TU DIBÊJÎ GEV EYNI ZEÛS... ZEÛSEKÎ MODERN. HA HO, KA EW MESELEYA HURİYAN JÎ HEVE YA...

TEVÎ TE DIBIM KEKO

EW DAÎŞ RADIBE DAWEYA KOLETIVÊ Û ÇARIVETIVÊ DIKE, LÊ EV MISILMANÊN ME TENÊ DIBÊJIN NA, VAN KITÊB ŞAŞ XWENDIYE Û NIZANIM ÇI... TU DIBÊJÎ GEV EV 'ÎNQLAP TARÎXÎ' VE Û EM Ê PAŞÊ RABIN BIBÊJIN NA ÊDÎ QEBÛL NABE... TU ÇI DIFIKIRÎ APÊ SALIH, EV DAÎŞ ŞAŞ DIXWÎNE VAN HÛN BI EREBÎ NIZANIN?

EHM... XWEDE BELAYA WAN NETEWEPERESTAN BIDE. QURANÊ JI XWE RE DIKIN HÎLE. EHM... YANÎ EZ WISA DIFIKRIM...

MA NE WISA, XALÊ ZILKÎF? KÎJAN HIKÛMET BÛYA NIHA JI ZÛ DE TÊK ÇÛBÛ, LÊ JI BER KU DAWEYA MISILMAN-TIVÊ DIKE MILET WAN QEBÛL DIKE. DIZ BÊ JÎ DIZÊ WE VE, NE?... JIXWE DÎN Û ÎMAN GIŞT BÛYE PERE...

HAHO, GAŞO EZ BÛM WELATPARÊZ JÎ JI VAN KURDÇIYAN PAK NEBÛM.

...JI BER KU XWE XWEDIVÊ ÎSLAMÊ DIBÎNIN HEWCEYA WAN A BI EXLAQ JÎ ÊDÎ TUNE VE. MAŞELAH HER TIŞT TENÊ JI WAN RE SERBEST E. JIXWE DÎNÊ XWE KIRINE WEK LASTÎK. ÇI BIXWAZIN KARIN BIXIN HUNDIR, LÊ EXLAQÊ BAŞ NAKEVÊ... MA NE ŞERM E EM LI DÛ VÊ SÎSTEMÊ HERIN Û LI MALA XWEDE LI PROPAGANDAYA DEWLETÊ GUDARÎ BIKIN?

EHM, KURÊ MIN TU JÎ RAST Î, LÊÊÊ...

BES, XELAS... HETA NIHA MIN WE ÎDARE KIR LÊ ÊDÎ MECBÛR MAM VÊ BIKIM. ÊDÎ HÛN Û AGIRÊ CIHENEMÊ... Ê DE KEREM KIN...

ÇAWA?!

TE DÎT ZALIM ÇAWA QLIÎMA GIRT. ME GOT KA LI MALA XWEDE EM PIÇEK XWE HÊNIK BIKIN Û BI HEVALÊN XWE VÊ GEHWEVÊ RE MIHEBET BIKIN, LÊ EV BEKÇIVÊ SÎSTEMÊ... TU DIBÊJÎ ÇI YANÎ MELE, DEMA BIKEVIN CAMIYÊ ÎRADE Û FIKIRÊN XWE LI DERVE BIHÊLIM?

DERVE MÎNA CEHENEM, LI HUNDIR JÎ SÎSTEMA TCYÊ... XWEDE, ÊDÎ BES E LOOO!

EGER WERIN Û JI XWE RE KÊFA QLIÎMAYÊ BIKIN MESELE TUNE... LÊ DEMA DIKEVIN CAMIYÊ EV ÇIWANÊN KURTÇÎ DIBIN WEK FILOZOF. BILA LI MALA XWE, LI NAV ÇIHAN BIKEVIN FIKIRÊN KÛR Û DÛR HEVRAN. LI VIR EHLAQÊ CEMAETA MIN XERA DIBE

LO LO MELE, ÎCAR EV ÇI BÛ ÎLA?! WA MIN JI TE RE GOT; YA TU QLIÎMAYÊ VEKÎ YAN JÎ EM Ê TEV TERKA CAMIYA TE BIKIN. JIXWE CEMAETA TE KÊM E...

MEASÊ TE BI RAYÊN XWE EZ DIOIM ÎLA. ZÛDÛ!...

KÛTO

ZEMANÊN NÛ,
DERDÊN KEVN

KEREM KE ÇANO,
JI TELEBÊ ME RE ÇAYEKE GAÇAX
Û TEZE... BILA GAFÊ XWARZÎYÊ MIN
BAŞ BIŞIXULE Û BI ÎZNA XWEDÊ
UNÎVERSÎTEYEKE BAŞ GEZENC BIKE.
LÊ WEXTA BIBÎ MIHENDIS TU VÊ DEV
JI ME BERDÎ Û HERÎ WAN 'ÇAPE'YÊN
BIHA YÊ EHMEQAN LÊ DÎSA JI
MESELE NÎN E. HÎ-HÎ!...

WÎÎ, HAYA ME JI TE
NEBÛ Û EM HATIN OKEYA XWE LI
BIN GUHÊN TE DANÎ. KA EM PIÇEK
BI ŞÛN DE HERIN BILA ÇANO
DERSA XWE REHET
BIŞIXULE

EM LI VIR
MAN, LÊ GENE
EV GÊNC BILA
XWE XELAS
BIKE...

EHM,
ESTEFILAH
KEKÊ MIN!

HEY BURJÛYAYÊ BIÇÛK,
HÎN TESELÎYA TE NE KETÎ KU TU
SIBEH ÊVAR JI BO UNÎVERSÎTEYÊ
DIXEBÎTÎ? ÇI?.. TU YÊ BIBÎ MAMOSTA
Û ZAROKÊN KURDAN ASÎMÎLÊ BIKÎ YAN
BIBÎ MIHENDIS, LI DÛ SÎYA-
SETÇÎYÊN AKPYÊ BIGERÎ
JI BO ÎHALEYAN?

KÛTO
?!...

DAWÎ PÊNC-ŞEŞ SAL UNÎVERSÎTE,
PÊNC-ŞEŞ SALÊN DIN JÎ QPS...
XWEDÊ ZANE GEREK ÇENO SAL JÎ KAR
BIKÎ JI BO BIBÎ XWEDÎ XANIYEKÎ ŞEŞ
ODE U EREBEYEKE JI MODELA DAWÎ...
KA KURD U KURDÎSTAN LI KU DERÊ
VÊ PLANÊ DE YÊ ÇANO?
JI NEWROZÊ HETA
NEWROZÊ?

...EV KUROÊN SISTOPISTO JÎ VÊ
SUREÇA AŞTÎYÊ JI XWE RE DIKIN
MANE Û DIXWAZIN DI NAV SÎSTEMÊ
DE JI XWE RE ÇIH BIBÎNIN...
TU DIBÊJÎ QEY KES LI ÇIYÊ
NEMAYE Û EV DEWLETÊN MANYAK
HÎN NE LI SER ME NE...
EV ÇI HALÊ KURDAN E, EV
ÇI ADETÊN NÛ NE DERKETINE!...
NEFRET DIKIM!

HER KES XWE JI BO ZEMANÊN
NÛ HAZIR DIKE LÊ EV KÛTO...
ECÊB JI BO ÇI LI DÎJÎ GUHARTINÊ
EW GAS LI BER XWE DIDE?
EW GAS RADÎQAL, EW GAS SEKTER...
NIÇ, SUREÇA NÛ GET LI
HEVALÊ ME NEHAT...

NA, EZ QEBÛL
NAAAKIM!...

KA DE ÎCAR WERE GADA LEGAL ÎNKAR BI-
KE KURÊ KERÊ! LI GORA PARTÎ Û SEROKÊ
TE GEREK VÊ GADÊ VALA NEHÊLÎ.
LÊ TU YÊ BI VAN NOTÊN ZEYÎF ÇAWA
MÎSYONA XWE BI ÇIH BÎNÎ HEVAL?...
ÇAWA LI RÛYÊ QOMTANÊN XWE MÊZE
BIKÎ? KU ABÊ SÎYASÎ WERE EZ Ê
BÊJIM HEVALÊ KÛTO DERS
NAŞIXULE

MIN DERSA XWE
GEDAND Û ÇÛM HEMÛ
FRAG ŞÛSTIN Û HATIM
LÊ EV MÊRO HÎN LI
EYNÎ PELÎ YÊ.
KER E YAN!...

ŞŞŞ, BELA XWE LI LAWÊ
MIN NE DIN. ZEMANÊN NÛ,
ADETÊN NÛ... MERIV HÊDÎ
HÊDÎ HÎN DIBE. KA HERIM JI KURÊ
XWE RE ÇAYEKE GAÇAX ÇÊKIM,
BILA GAFÊ WÎ BAŞ
BIŞIXULE

NEFRET DIKIM!
JI DERSÊ NEFRET
DIKIM!...

KEKO

QUMARA HERAM Û QUMARA NE HERAM

LAWO, SEDOYÊ PÎÇ, TU FEQÎ NAKÎ VÎ GENCÊ ME DIBÎ DIXÎ NAV TÊKİLÎYEN XWE YÊ BEHS Û QUMARÊ ÛLA! ZANÎ XWEDÎ KAR Û MEAS E, JI BER VÊ ÇAVÊ TE WÎ BIRÎ, NE?... KU TU CAREKE DIN WXE NÊZIKÎ WÎ BIKÎ HEYE YA, SONO BI NAVÊ XWEDÊ EZ Ê VÊ SATORÊÊÊ...

E..EFÛ BIKE KEKO. TOBE HERAM KEKO...

SA.. SATOR !..

TU LI VIR BÎRA DIFIROŞÎ YAN MILET SERXWEŞ DIKÎ Û DAWÎ DIELIMINÎ QUMARÊ!. EGER CAREKE DIN LI VIR GEREBALEXA QUMARÊ BIBÎNIM HEYE YA!..

HINOÎNA LÊ BIXE BILA DENG HERE ESNAPÊN DIN. MESSED MESAJ...

SEEEQ!

ÛLA BÊNAMÛSÊ MEZIN, QUMAR Û BEHS NE BE KÎ BI VAN ŞERTAN JI TE DEYN DIGIRE ÛLA! PÊŞÎ GENCAN DIELIMININ VAN TÎSTAN PAŞÊ JÎ DEYNÊN HERAM DIDIN. EW BI QUMARÊ DILZIN LÊ TU GEZENC DIKÎ, NE!.. BÊNAMÛS!

HAHO BISMÎLA!

MESELEYA DEYN JÎ ÇEBÛ. PEREYÊ EWILÎ LI SER DOLAR VEDIGERÎNÎ, TEMAM? JI VÊ BI ŞÛN OE NE DEYN, NE QUMAR NE ŞİKAYETA XALTÎ DIXWAZIM. TE FÂM KIR RIZGO? JI NEHA BI ŞÛN DEEE...

SOZ KEKO... EHM!... SOZÊ XWEDÊ

TU DIBÊJÎ ÇI ÇETO, ME GEZENC KIR YA?...

BAHS E EV KEKO, BELÎ NABIN EV TÎST. LÊ RIZGO MESAJ GIRT. ŞANSÊ ME HEYE YANÎ

XWEDÊ JI TE RAZÎ BE KEKO. RIZGOYÊ MIN LI ŞÎRETÊN TE GUDARÎ DIKE. MEHEK E DEV JI OYINAN BERDAYE KURÊ MIN. NE YÊ KUÇÊ NE JÎ TELEFONÊ... EV MEH MEASÊ XWE JÎ ANÎ MALÊ, BI XÊRA TE.

ÇAVÊ ME RONÎ XALTÎ!

KEREM KE ÇETO, KEKO EV PERE HEQ KIR. GOT EW Ê DÎ HEPTHEYÊKÊ DE RIZGO JI QUMARÊ DÛR BIXE Û KIR. WEXTA KEKO DIKEVE ŞERTÊ HER TIM GEZENC DIKE YAW.

LI SER DEVJÊBERDANA BEHS Û QUMARÊ MERIV DIKEVE BEHSÊ GELO?... LI GORTÎ MIN XWEDÊ EV TÎST WEK XÊR QEBÛL NAKE. Û VÎ KEKOYÎ RABÛ EM JÎ KIRIN ORTAXÊ GUNEHÊ XWE.

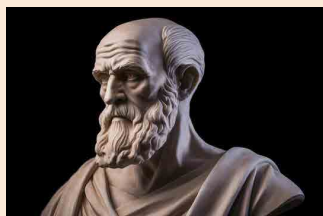
ÛLA QUMARBÂZ, ÇI JI TE JÎ ÎŞÊ XWEDÊ. KA TU PEREYÊ ME BIDE. QUMARBÂZÊ HERÎ XERAB EW E KU NIZANE WINDA BIKE... ME Û XALTÎ Û RIZGO GEZENC KIR, TE WINDA... QUMARA HELAL

ERÊ WELE, EW GAS ZEMAN E DÎ BEHSÊ DE PERE WINDA DIKIM, EV ÇARA EWILÎ YE KU EV NAVÊ BER ÇAVÊ MIN. BILA KEKO ROJÊKÊ LI MIN JÎ ŞÎRETAN BIKE YAW

Mam Cici nivîsî

KA KIYE EV

HÎPOKRAT

(B.Z. 460 - B.Z. 370)

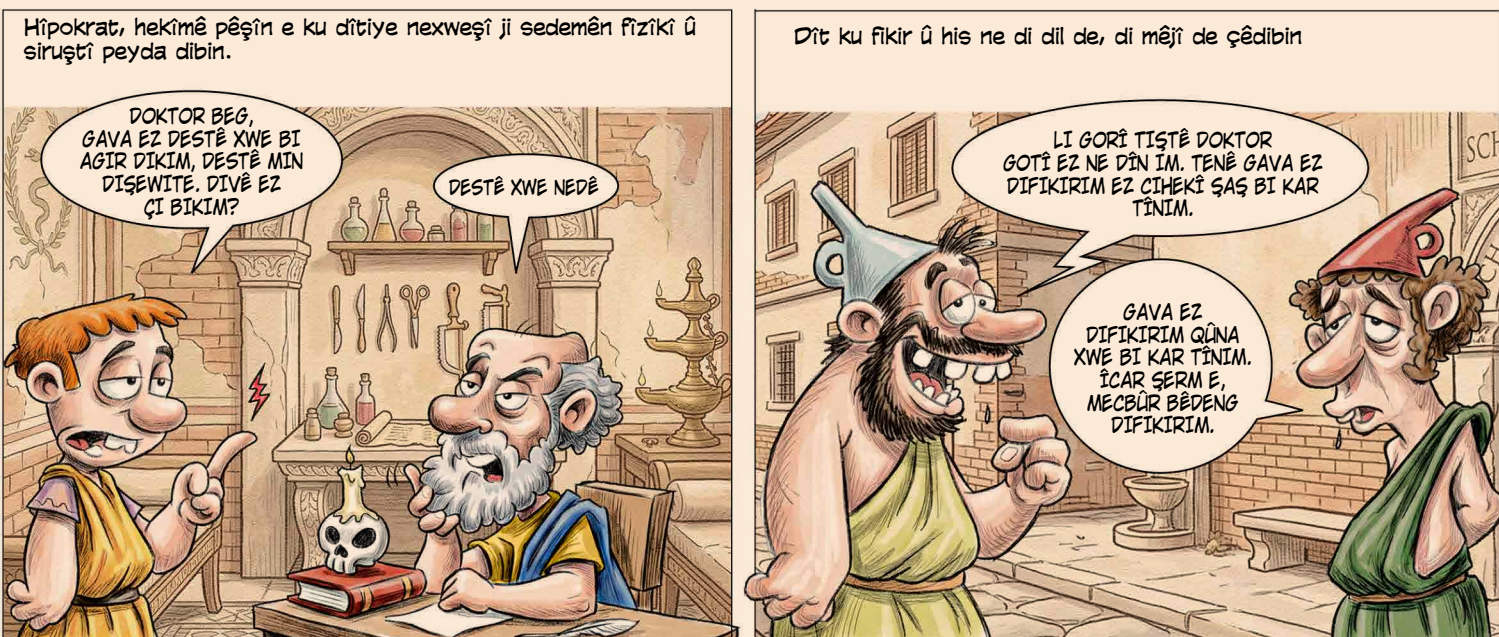
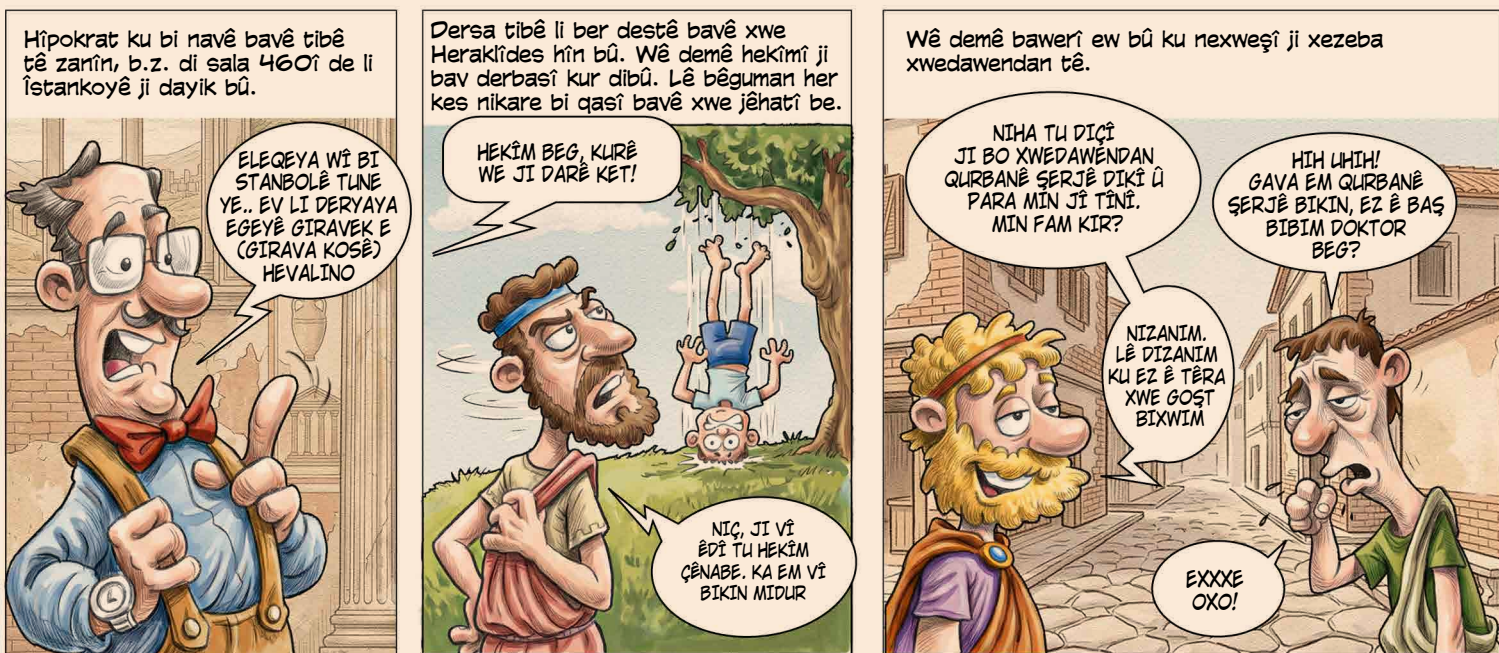
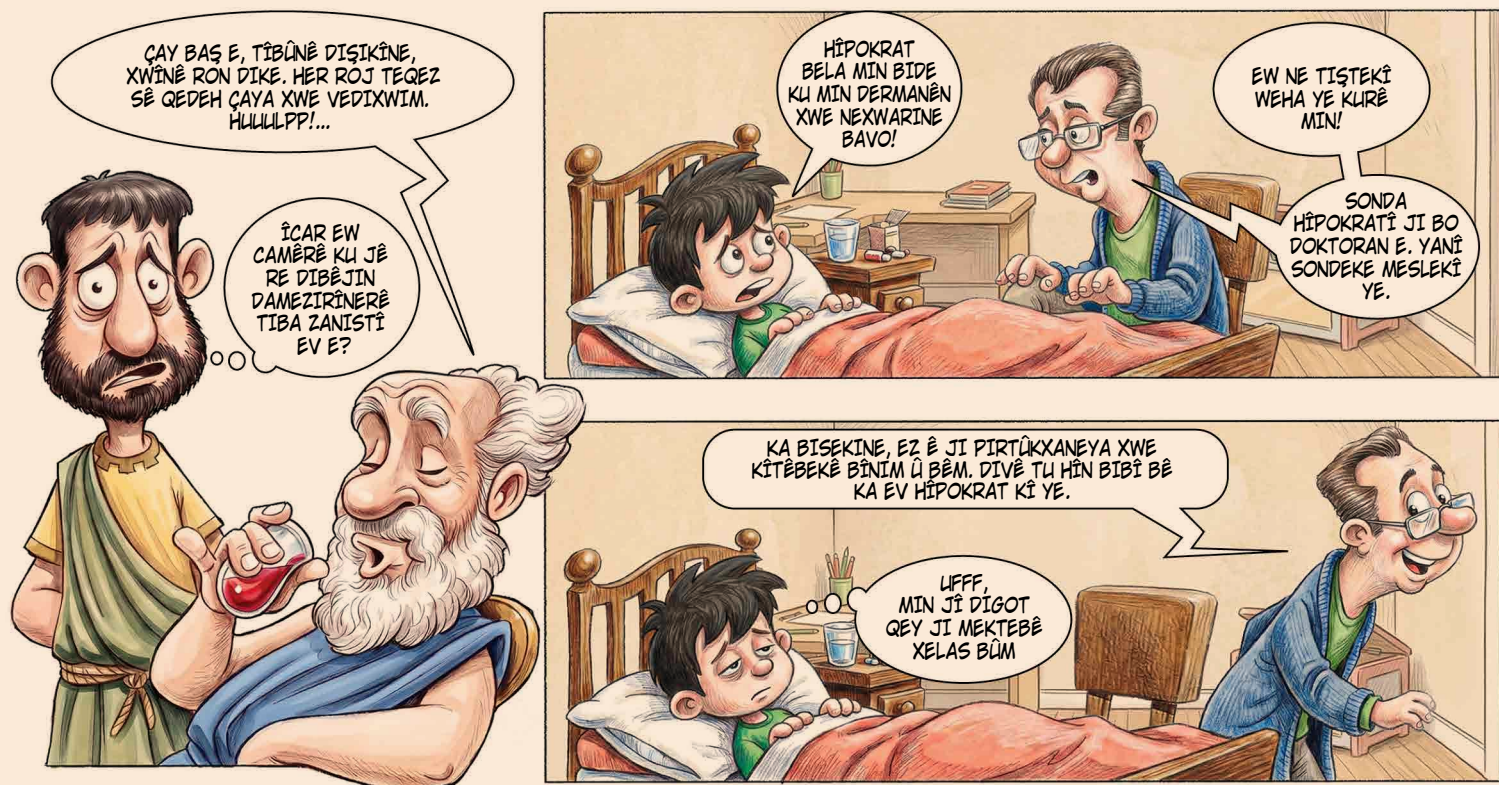
Hekîmê îyonî ye ku wekî avakerê tîba zanistî tê nasîn. Em Hîpokrat bi rêz bi bîr tînin, ku gava di serdemeke wisa de xelkê bawer dikir nexweşî ji ber xezeba xwedawendan çêdibin, wî dibistana tîba zanistî ava kir.

Ev dibistana ku wî li Girava Kosê ava kiribû, bû yek ji giringtirîn navendên tibê yê Serdema Antîk. Berî Hîpokrat, hekîman bi navê Asklepyos sond dixwar ku ew wek xwedawendê tibê dihat qebûlkirin. Hîpokrat ev yek guherand; pêşî got "etîk" û metna sonda Hîpokrat nivîsî. Di wê serdemê de êdî bê hekîmîyeke çawan hebe, vî zîlamî ferz dît ku hinek rêzikên etîkê deyne.

Li gorî Hîpokrat, rêzika serê pêşîn a tibê ew prensîp e ku dibêje "pêşî zerarê nedê!" Diyar e ku ew hinekî zêde rastî wan bijîşkan hatiye ku eyarê destê wan tune ye. Henek li aliyekî, sonda Hîpokratî metneke wisan e ku nîrxê xwe winda nake û divê hîn jî bê rojaneyîkirin.

BILA XWARINÊN
WE BIBIN DERMANÊ WE,
DERMANÊ WE JÎ BIBE
XWARINA WE

Em dikarin bibêjin ku ew hekîmê pêşî yê sînornenas bû. Li Yûnanistana Berê û Anadolîyê geriya û gelek nexweşî derman kirin.

JI BO XWEDÊ, ÊDÎ HEQÊ TEDAWÎYÊ BI HÊKAN NEDIN MIN. KA EZ Ê BI EW QAS HÊKAN ÇI BIKIM?

XWE ACIZ MEKE DOKTOR BEG, VÊ CARÊ EZ Ê DEYNÊ XWE BI TEVAHÎ HEL BIKIM.

Li dawîya gerên xwe yê tibî vegeriya bajarê xwe ku lê hatî dinyayê Girava Kosê û dibistana pêşîn a tîba hişmend ava kir.

EZ VÎ WEK DERSA XWE YA DEWRÊ HILDIM MAMOSTE. GAVA BAŞ BÛ EZ Ê BÎNIM DEYNIM CÎHÊ WÎ, DIBE?

Li dibistana tibê ya ku ava kirî ji bo doktoran sona bi navê wî tê zanîn dide xwendin. Rêgeza pêşî ya sondê; pêşî zerarê nedê.

HIMMM, DEMA TU TIRAS BÛY TE XWE XIST VÎ HALÎ, HE?..

QEYDÊN ME TIJÎ BÛN KURÊ MIN. LI KÊLEKA ME DIBISTANA FELSEFEYÊ VEBÛYE. TAM LI GORÎ TE...

Xebatên wî bûn pirtûk û zêdetirî du hezar sal di cîhana tibê de wek çavkariyên bingehîn hatin xwendin.

MA TU ÇIMA FELSEFEYÊ DIXWÎNÎ? HERE JI XWE RE TIBÊ BIXWÎNE. MIROV TENÊ BI KITÊBEKÊ MEZÛN DIBE!

Cara pêşîn Hipokrat zatûre, epilepsî, kansera pişikê, siyanotîk û nexweşiyên dilî pênase kirin.

TEMAM TEMAM, DEV JÊ BERDE... ÊDÎ NÊ HEWCE KU TU NAVEKÎ LI NEXWEŞIYA MIN BIKÎ!

ÇI NAV LÊ BIKIM, ÇI NAV LÊ BIKIM?... EM BIBÊJIIN... EWK... ÊÊÊ!...

Li gorî Hipokrat sedema para mezin a nexweşiyên me ji ber tiştên ku em wan dixwin çêdibin

XEBERA TE YE MAMOSTA. XWEDÎYÊ LOGENTE JI ŞIKAYETÊN MIN ACIZ BÛ Û...

...Û DI SALA 370AN A BERÎ ZAYÎNÊ DE LI BAJARÊ LARISSAYÊ HIPOKRAT KU ÇÛ REHMETÊ...

KA EZ XWE LI XEWÊ DEYNIM. BELKÎ EZ JI VÎ XELAS BIBIM

Mam Cici nivîsî

QEHREMAN LÊ NETEWEPERWER

1921-1950: hesp, çek, jin...

Ji ber ku tu rojname û kovarên rastgir nediket mala me, ez dibêjim qey di nîveka salên 70yî de rastî van cure lehengên xêzkirî hatim. Têkilîya min a pêşî, ez bawer im li Çewlikê, li ser kaseyeke fêkîyan ku xêzeromanên xwendî lê dihatin firotin, bi kovara "Karaoğlan"ê bû. Belkî jî beşa Kara Murat bû, ku li ser rûpelekî rojnameyê ya avêtibûn erdê û min li ser pêyan hewl dabû bixwînim. Dibe ku çîrokeke Tengiz a kovara "Tercüman Çocuk"ê bû ku min bi cîranê xwe re pevguhartin û ew xwendibû. Nayê bîra min ku min bê cara pêşî kîjan lehengê bişûr nas kir, lê ez emîn im ku wî pêşî gawirê xayîn û zalim dikuşt û paşê jî hêza xwe ya din a raser a tirk nîşanî jîna ciwan û bedew a gawir dida. Wê demê di her rojnameyên rastgir de qehremanekî şûrbaz ê xêzkirî yê tirk hebû. Di rojnameya Cumhuriyetê de ku em difikirîn ew çepgir e û ji ber wê diket mala me, lehengekî xêzeromanê hebû ku bi xêzên xwe, bi karakterên xwe û bi zîmanê ku bi kar dianî, ji wan qehremanên din gelekî cuda bû; Abdulcanbaz. Ew Abdulcanbaza ku min gelekî jê hez dikir û bi dîlgermî dixwend jî neteweperwerîyeke din bû, lê min ê ev yek ancax piştî salan fam bikira. Ev mijara nivîseke din e, lê belê ez îtiraf dikim ku tevî ew bêçek bû jî lehengekî min ê neteweperwer hebû.

Ji xeynî Abdulcanbaz, ku pêşî Azîz Nesîn çîrokên wî dinivîsîn û paşê Turhan Selçuk ew nivîsî û xêz dikirin, min li tu qehremanê neteweperwer taqîb nekir. Xêzeromanên neteweperwer jî tenê gava ez li wan rast dihatim min ew dixwendin, lê ew ji min re bûn cureyekî wisan ku min gava ew dixwendin qet kelecaneke bi min re çênedikirin û zewq nedidan min.

Ez zarokê malekê wisan bûm ku kirmanckî lê dihat axaftin û beytên elewîyan lê dihat guhdarîkirin; îcar di nav wan pirtûk, rojname û kovaran de ku min ew dixwendin tiştekî aîdê mala me tune bû. Wekî din, ji bo min ne mimkin bû ku ez ji wan lehengên xêzeromanan hez bikim ku tê de her kesê ne tirk û ne misilman dihat cezakirin. Hemaseta di wan xêzeromanan de qet tesîr li min nedikir, ji ber ku hişmendîya nasnameyê ya ku di temenê gelekî biçûk de bi min re çêbûbû, li reaksiyoneke dijberê wê dageriyabû. Ji bo zarokê biçûk, ew çanda redkirî ya lê bibe nasname, barekî giran e. Ez dizanim ku ev ne tiştekî bisihet e, lê ji ber ku ez neketime xefika serdestîyê yan redkirina çandên cuda, ez di rewşa xwe ya niha de tu pirsgirêkê nabînim.

Azîz Nesîn, karakterê Abdulcanbaz wek rêberê tûrîstan ê dekbaz, hîlekar û jêhatî disêwirîne. Turhan Selçuk vî karakterê neyînî hildide dike kesekî xwedî karakterê bêqusûr ku di dewra osmanîyan de jiyaye. Abdulcanbaz êdî nûnerekî nasnameya tirkî ya raser e.

Tevî ku min tu carî ji wan hez nekir jî, lê van cure lehengan di jîyana min de her hebûna xwe domandin. Tevî ku ew neketin nav mala me jî, li derve, li her derê bûn. Çanda populer tişteki wisan e, te çi qasî xwe îzole kiribe jî, kîmyayeke wê heye ku ji cihêkî serî dikişîne û xwe diçizirîne bin hişê te. Tevî ku min ev cure xêzeromanên tirkperwer dem bi dem xwendine û min li hemû adaptasyonên wan ên sînemayê temaşe kiriye jî, min dizanî ku ez ne ew qas jêhatî me ku li ser vê mijarê binivîsim. Ji ber vê yekê min pêşî hewl da ku bigihîjim dîjîtalên hemû weşanên Karaoglan, Tarkan, Malkoçoğlu, Kara Murat, Tolga û lehengên wekî van û wan dîsa bixwînim. Paşê ez li roportajên ku bi nivîskar û xêzkarên vî cureyî re hatine kirin geriyam û ez rastî wê nivîsa Suat Yalaz hatim ku min got belê divê ez tam bi vê jêgirîyê dest pê bikim: Afirîner û xêzkarê Karaoglan Suat Yalaz, di qunciknivîsa xwe de, ya ku 15ê Nîsana 2017an di Oda TVyê de, piştî nasîna wî ya bi Prof. Dr. Yalçın Kuçuk re ku wî ew wekî "Rewşenbîrê tirk ê biqalpax" tarîf kiribû, van gotinên ku jê re hatine gotin vedibêje: "Di dîroka me ya Komarê de, mertebeya yekem a tirkperwerîyê Nihal Atsız e, mertebeya duyem Abdullah Ziya Kozanoğlu ye... Mertebeya sêyem jî tu yî..."

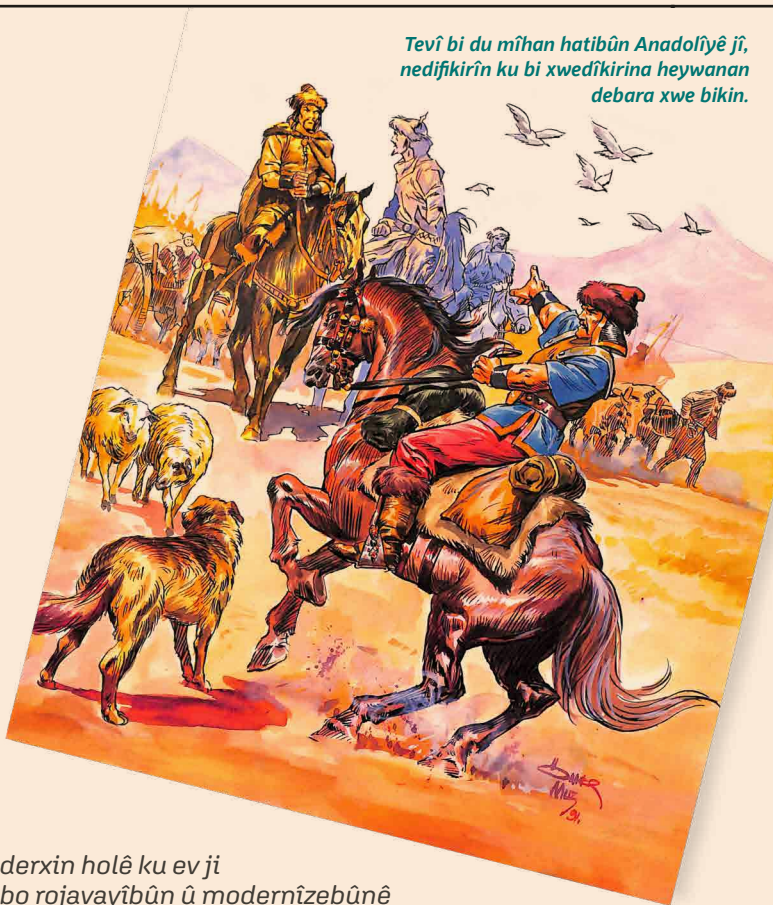

Ev hevok rastîyeke ron û zelal datîne holê; sê navên herî bibandor di warê avakirina netewedewletê û berbelavîya tirkperwerîyê de hene ku didu ji wan navan jî nivîskar û xêzkarên xêzeromanan in... Ev çawa çêbû? Ji bo famkirina vê bipêşketinê hewce ye em hinekî vegerin serî û li salên ewil ên Komarê binêrin.

Sê mertebe û nasnameyek!

Hewce ye Komara nû, ku di rêya netewedewletbûnê de bi pêş de gavan diavêje, di nav xwe de nasnameyeke neteweyî biafirîne ku tenê neteweyek tê de hebe. Ji tûrikê berê yê ku ji osmanîyan maye û gelek çandên etnikî û bawerî tê de bi hev re bûne, tirkîti jê tê kişandin. Ji bo ku civak hemû vê nasnameya neteweyî ya derketî qebûl bike, xebatên mirovan ewilî roj wekî çavkanîya jîyanê dîtiye, bi

Tevî bi du mîhan hatibûn Anadolîyê jî, nedifikirîn ku bi xwedîkirina heywanan debara xwe bikin.

derxin holê ku ev ji bo rojavayîbûn û modernîzebûnê pêwîst e, hinek zanyar tîr wezîfedarkirin. Pêşî xebatên Antropolog Şevket Azîz Kansu derdixin pêş ku wî îdîa dikir bastûra qoqên serê tirkîyan taybetmend in û heta bi awayê qoqên serê hîtîtan re eynî ne. Paşê li pey hev komedyenên din, biborin zanyarên din, derdikevin ser sehneyê. Prof. Dr. Afet İnan qoqê serê 64.000 kesî dipîve û îdîa dike ku tirkî ne ji nijada çavdûçikî û zer, belkî ji nijada ewropî ne. Li gor Afet İnan, sumerî bi xwe jî pismamên tirkîyan in ku ew civaka herî medenî ya ji şaristanîya bi esil û kok a Mezopotamyayê ne. Paşê ev xanim ramanên xwe yên jîrane di xebatên Sazîya Dîroka Tirkîyan û di nivîsîna pirtûkên dersê yên lîseyê de par dike. Piştî van hemû xebatan, Teorîya Zimanê Rojê (Güneş Dil Teorisi) a navdar derdikeve holê. Li gor vê teorîyê, mirovan ewilî roj wekî çavkanîya jîyanê dîtiye, bi

Qoq û roj jî tê de, li gor van her sê hevalan, her tiştên ku ew dibînin di wan de li şopên tirkîyan digerin û koka hemû ziman û çandan jî tirkî e.

Ew sê kes bûn, sê lîkolerên dîn, Afet, Şevket û Muazzez

mana û dengên ku dane, wan ziman çêkiriye, loma zimanê pêşî yê mirovahiyê jî bûye tirkî. Ji bo destekdana vê mijarê, ji aliyê Mustafa Kemal ve wezîfedariyeke din a dawî jî tê kirin û Muazzez İlmiye Çig Xanim ji bo îsbat bike zimanê tirkî û sumerî dişibin hev dest bi xebatan dike.

Qîma xwe bi wan xebatên zanistî naynin ku ew ji bo îsbat bikin neteweya herî resen a dîrokê ew in. Ji bo vê yekê pêwîstî bi wêjeya nivîskî yan devkî û lêkolînan heye. Romana nivîskarê fransî Léon

Çima hatina tirkan bi awayekî dostane nayê resmandin? Bi Dana silavan jî dîkaribûn bihatina.

Cahun a sala1896an a bi navê “La Bannière Bleue” (Gök Bayrak) tam jî ve pêwîstiyê pêk tîne. Romana “Gök Bayrak” romanek e ku vedibêje bê ka tirkbûna berî îslamiyetê çi qas mezin û pak e. Bi vê romanê re neteweperwerîya tirk a ku nû derketibû holê, berê xwe bi aliyê Asyaya Navîn ve dizivîrîne. Ev pirtûk ji bo kesên wekî Ziya Gokalp ê nivîskarê pirtûka “Türkçülüğün Esasları” (Bingeha Tirkîtiyê) û Nihal Atsız

ku dîsa ji damezirînerên neteweperwerîya tirkî tê hesibandin, dibe çavkanîya bingehîn ku wan jê sûd wergirtiye.

Bi gotina Yalçın Kuçuk, merheleya yekem a tirkîtiyê çêbûbû. Abdullah Ziya Kozanoglu ku navê wî jî aliyê Kuçuk ve ji bo mertebeya duyem hatibû gotin jî, pêşî bi romana xwe ya bi navê “Kızıltuğ” ku di sala 1927an de nivîsî û paşê jî bi senaryoyên xêzeromanan, tevî vê têkoşînê dibe. Bingeha tîpên qehremanên tirk bi romana “Kızıltuğ” tê danîn ku tesîra wan heta roja îro dewam dike.

Heta nîveka salên çilî, cih nedidan xebatên ku pesnê osmanîyan didan. Di vê dewrê de romantîzm û bilindkirina Asyaya Navîn gelekî di rewacê de bû. Abdullah Ziya Kozanoglu lehengê herî bibandor ê xêzeromana neteweperwer a tirk, Akbulut Kaan dinivîse. Suat Yalaz, ku Yalçın Kuçuk jê re dibêje “merteba sêyem jî tu yî” jî wê dîresimîne. Paşê xêzeromana Akbulut Kaan ji aliyê Suat Yalaz ve bi tenê tê nivîsîn û xêzkirin. Pêşî bi navê Kaan û paşê jî bi navê “Karaoğlan” jî dê bê çapkirin.

Sê mertebe jî temam bûne. Êdî xwendekarên xêzeromanan hene ku di dîroka xwe de ji şanazîyê pê ve cih nadin tu hestî û her kesê ku vê şanazîyê par nake, wan ji xwe re wekî dijminan dibînin.

Bingeha tîpolojîya mîrê tirk ê bihesp, bişûr û bijin ê di xêzeromana tirkan de, bi vê romanê tê danîn

Di nav kovarên zarokan ên wê dewrê de, ez bergê hejmara 42an a kovara “Ateş - Çocuklar İçin” (Ağır - Ji bo Zarokan) gelekî balkêş dibînim. Tenê li ser vê bergê, dibe ku bi sedan rûpel tez bîn nivîsîn. Li ser bergê em pîlota jîn Sabîha Gokçen dibînin ku destê ‘Ata’yê xwe radimûse. Hema li pişt Gokçenê balafira ku lê siwar bûye û li ser wê jî cilên pîlotîyê hene. Gava em dîroka 9ê Tebaxa 1937an a kovarê dibînin, em bi tîrs vediciniqîn. Ev berg di wê demê de hatibû xêzkirin ku Komkujîya Dêrsimê, ku bêyî bibêjîn ev zarok e, ev mezin e, tê de bi hezaran mirov dihatin qirkirin, hîn dewam dikir. Wekî ku em hinekî din bi baldarî lê binêrin, em ê bikarin toza piştî bombekirinê ya li ser cilên Sabîha Xanimê jî bibînin. Manaya vê bergê jî wê dîrokê diyar e ku tê de hatiye weşandin; ev kovar ji bo wan zarokan e ku bi tirkbûna xwe şanazîyê dikin. Ji xwe tiştê ku dikeve para zarokên din jî aşkera ye.

Logoya Kovara “Gürbüz Türk Çocuğu” (zarokê Tirk ê Tixis), ku ji hêla Sazîya Hêvişandina Zarokan ve hatiye weşandin. Wisan dixuye ku qet hewcehiya wî bi hêvişandinê nîn e.

صاحب امتیاز: جوجوغلک صهی، تریوی انکشافه یاردیم ایدر
مدير مسئول: ددقئور عی رادهر
فرماندهای مجلوی: ددقئور قئوار

Rêça neteweyî ya ku bi kovarên zarokan dest pê kir

Weşangerîya xêzeromana neteweweperwer a tirk berî ku di rojnameyan de bê weşandin, bi kovarên zarokan derfeta bipêşketin û belavîyê bi dest dixê. Dibe ku sedema xêzeromanan ji alîyê xwendakarên tirk ve demeke dirêj wek karê zarokan dihate dîtin jî, ev be.

Aşkera ye ku kovarên zarokan wek wan weşanan dihat dîtin ku tê de îdeolojî û nîrxên Komarê dihatin hînkirin û bi mebesta afirandina nasnameya neteweyî dihatin bikaranîn. Bikaranîna xêzeroman û kovarên zarokan, di avakirina netewedewleta modern de wek amûrekî propagandayê mecbûrî bû, çinku weşanên herî populer ên wê serdemê ev weşan bûn.

Ziya Gokalp dibêje ku Destana “Oğuz Kağan”, çîrokên Dede Korkut yan jî wêjeya dewra Şerê Rizgarîyê, metnên bîngehîn in ku nasnameya tirk li ser îdeala lehengîyê ava dikin. Xelkê Amedê Ziya Gokalp baş nas dike.

Di sala1926an de ji alîyê Sazîya Hêvişandina Zarokan a wê demê ve kovara “Gürbüz Türk Çocuğu” (Zarokên Tirk ên Tixis) dest bi weşanê dike. Di 1928an de kovara “Çocuk Sesi” (Dengê Zarokan), di 1934an de “Afacan” (Beleban), di 1939an de kovarên zarokan ên gelekî dewlemend ji bo xêzeromanê yên wekî 1001 Roman derdikevîn. Kovara 1001 Roman di serî de weşaneke wisan bû ku bi tevahî ji xêzeromanên biyanî pêk dihat, lê di nav salan de cih da xêzkar û nivîskarên neteweweperwer ên tirk jî. Di sala 1939an de kovara Afacan û Çocuk Sesi dibin yek û bi navê kovara Ateş (Çocuk) tê weşandin. Çocuk Haftası (Hefteya Zarokan) di 1943an de, Doğan Kardeş di 1946an de dest bi weşanê dikin. Ev dewr, ew sal in ku bêhtir cih didin xêzkarên tirk û qîmeta xêzeromana neteweweperwer dihat zêdetirkirin.

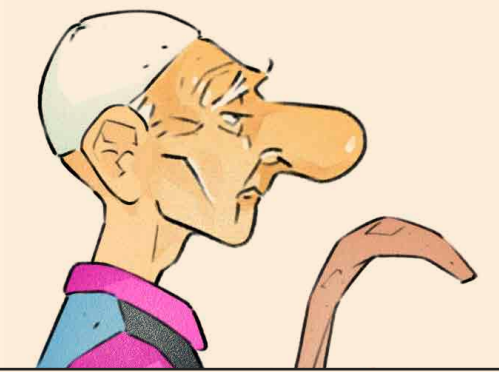
Dema ku em digihîjin salên 1950yî, di xêzeromana neteweweperwer de guherîneke balkêş çêdibe û xêzeromanên ku berê xwe dizivîrin ser dewra osmanîyan derdikevin holê. Xêzeromana bi navê “Barbaros'un Son Seferi” (Sefera Dawî ya Barbaros) ku ji alîyê Ratîp Tahir Burak ve hatibû xêzkirin, di rojnameya Hurriyetê de dest bi weşanê dike. Ev nîşana wê yekê bû ku êdî xêzeroman ji kovarên zarokan derbasî nav rûpelên rojnameyan dibin.

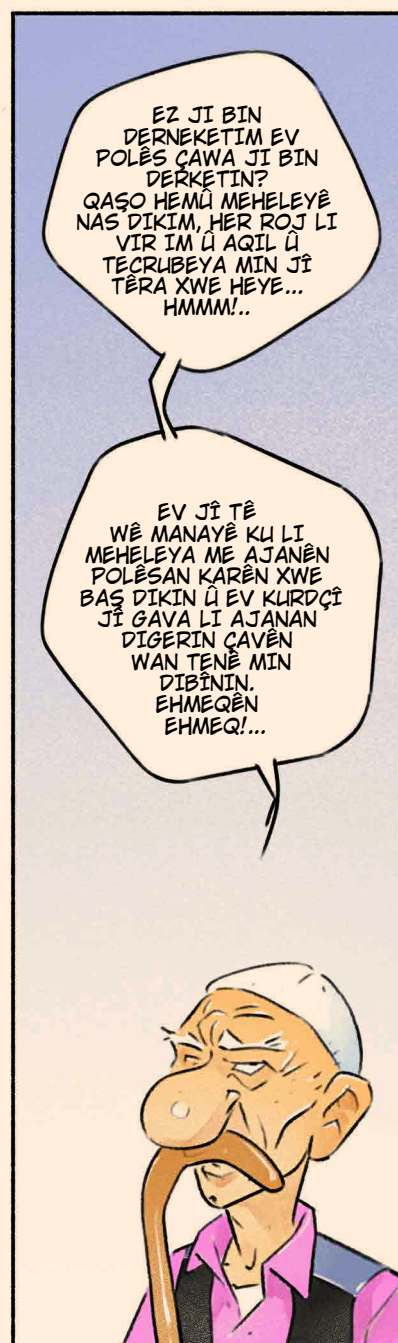
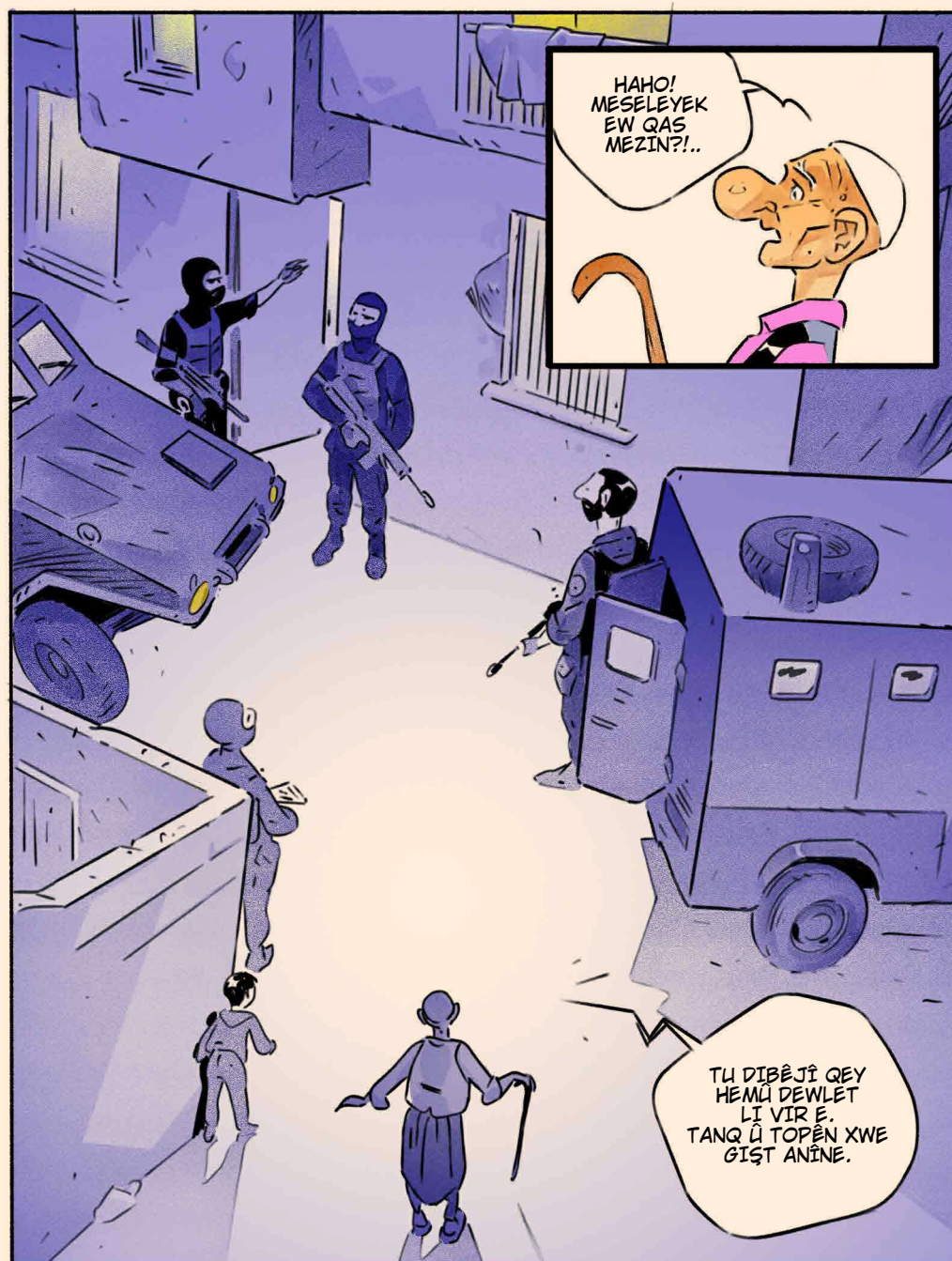
Ez ê di hejmara bê de jî, behsa xêzeromana tirk a neteweweperwer bikim ku ji destpêka salên 1950yî heta roja îro populerbûna wê zêdetir bûye.

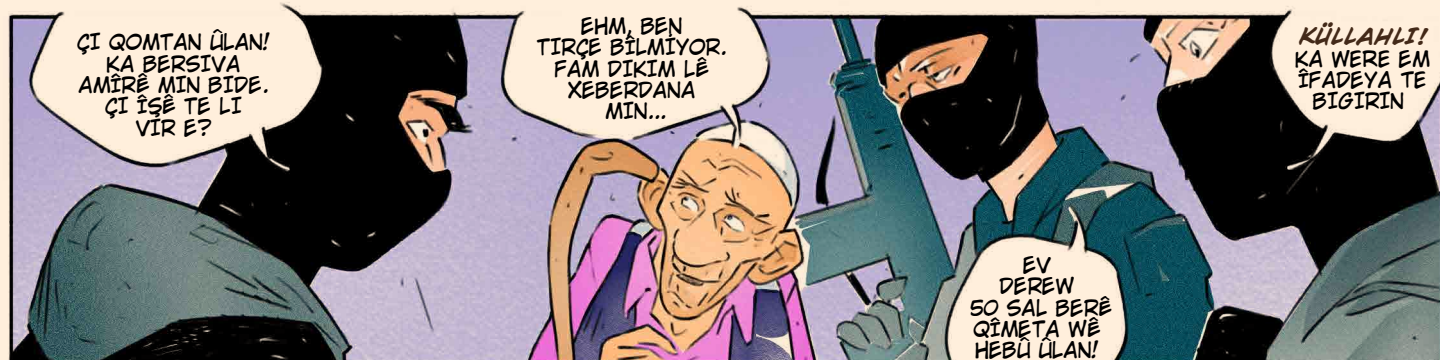
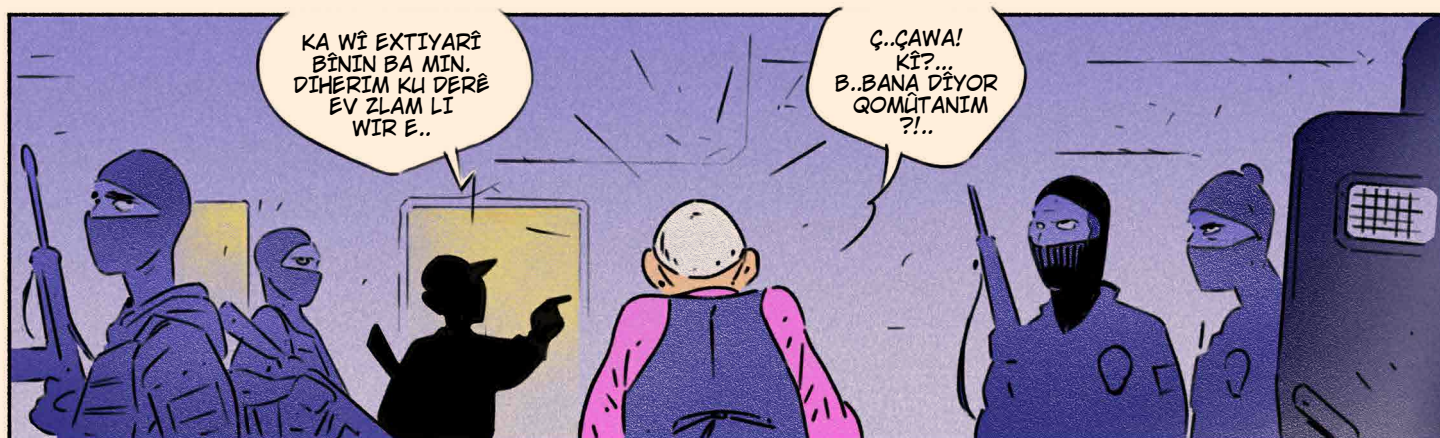
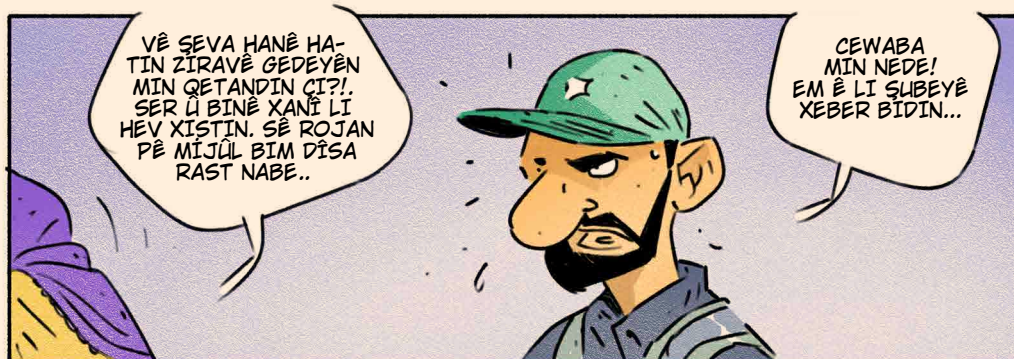

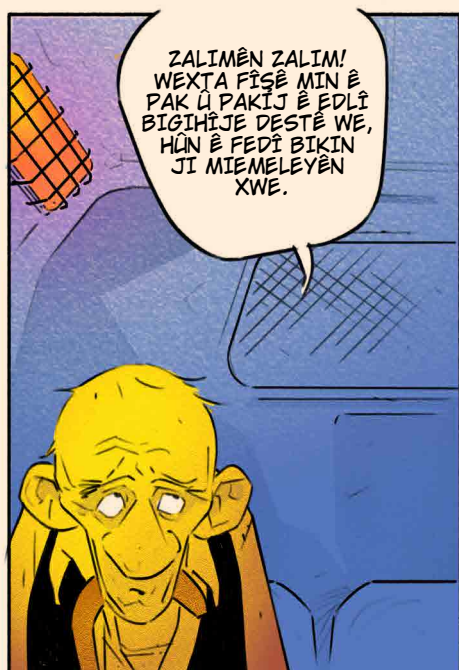
Di kovarên zarokan ên dewra ewilî de, bi piranî cih didan xêzeromanên amerîkî. Di xêzeromanên tirk de, ku hejmara wan kême, bi awayekî giştî behsa qehremanên dîrokî tê kirin. Ji lew re li gor van kovaran, dîroka tirkan bi çîrokên qehremanîyê tijî ye ku divê şanazî bi wan bê kirin. Eger li rastê sehneyeke kuştinê hebe û karakterekî tirk beşdarî lê kiribe jî, ev qebeheta yê kuştî ye û heq kiriye. Xerabî û zeîfî jî, taybetmendiyên wisan in ku tenê bi mîletên din re hene.

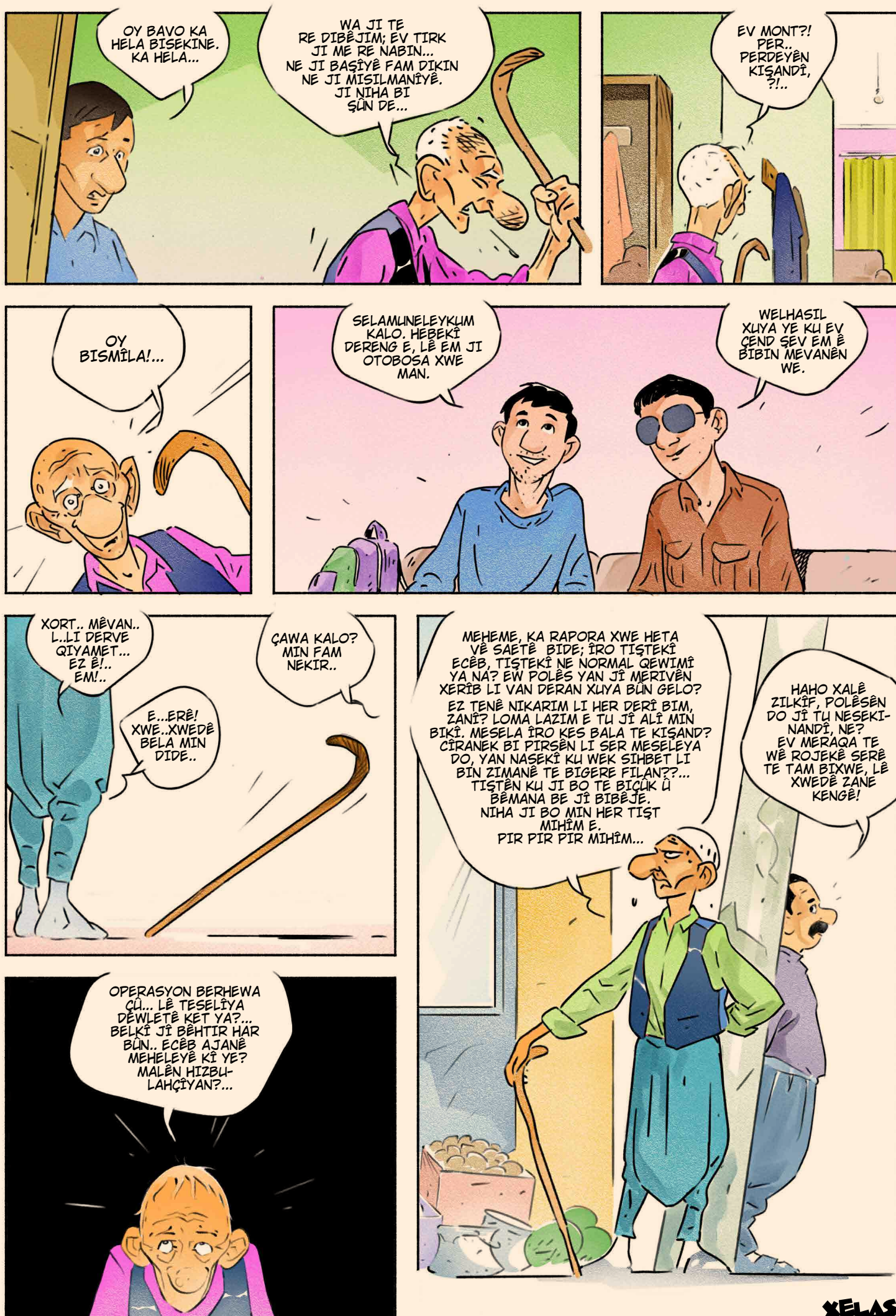

DEDEKTÎFÊ KUÇEYÊN TENG ZILKÎF
şêxmûs çîçek

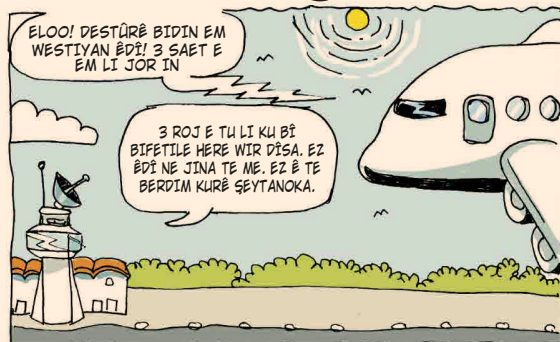

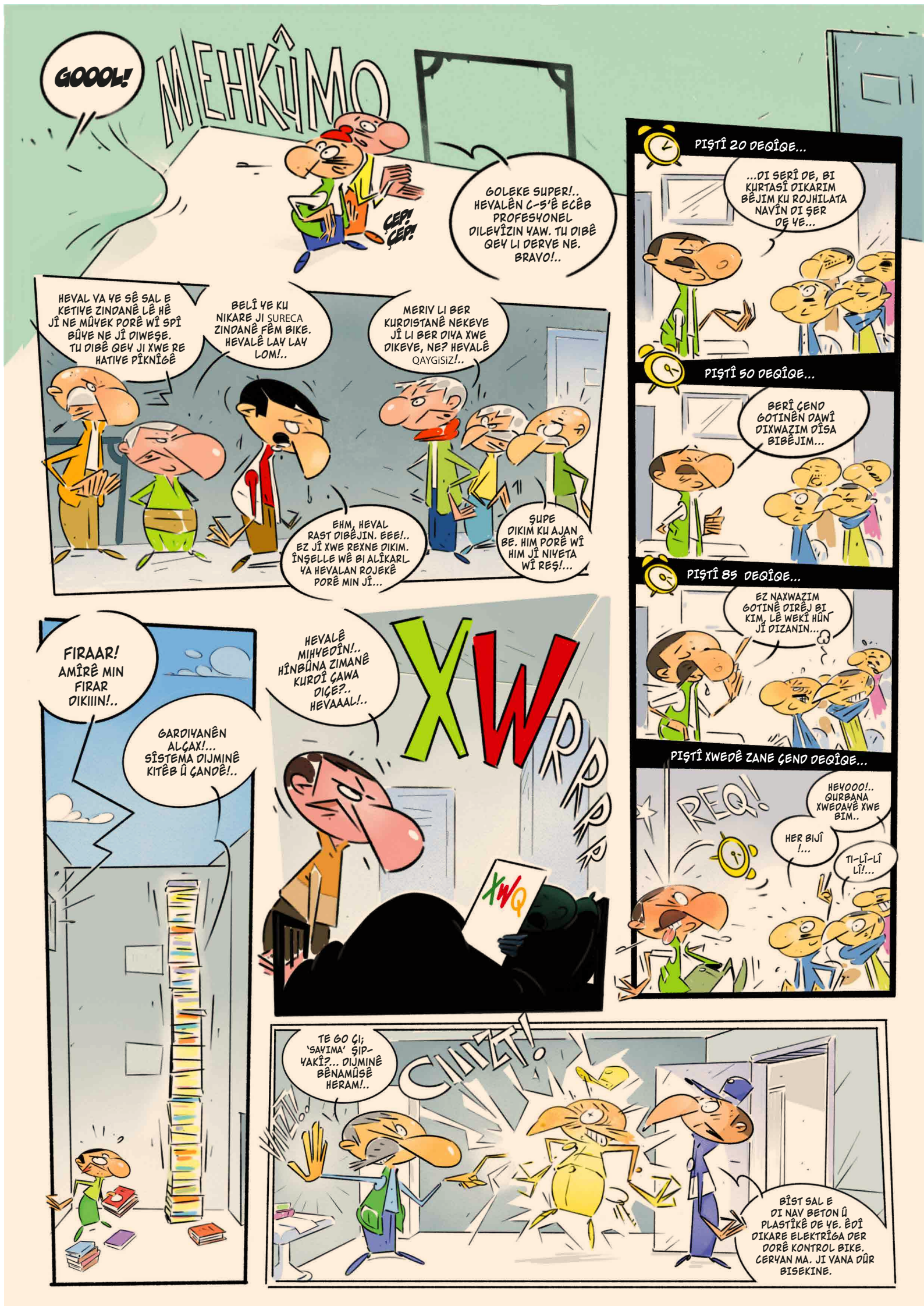
XÊZ-ARŞÎV

TIRŞİK

EŞREF MUMCU

DIBÊJIN;
HÊJ DEMA NAVÊ VAN ÇIYAYAN TUNE BÛ LI SER LÛTKEYA
WÊ XWEDA HEBÛNE Û HERÎ XWEŞIK ROJ LI SER VÎ ÇIYAYÎ
HILHATIYE. LI GORI GOTINÊN GOTINBÊJAN ROJEKÊ ROJ WISA
XWEŞIK HILHATIYE KU XWEDA JÎ WÊ DEMÊ HEMA DI CIHÊ
XWEDE REQ BÛNE Û BÛNE KEVIR.
DÎSA DIBÊJIN;
ROJ BI HEZARAN SALAN E JI BO XATIRÊ VAN DOSTÊN XWE YÊN
QEDÎM HILTÊ.
EZ NIZANIM, MEZINAN WISA GOTIYE, RAST AN DEREW JI WAN
BI ME MAYE...

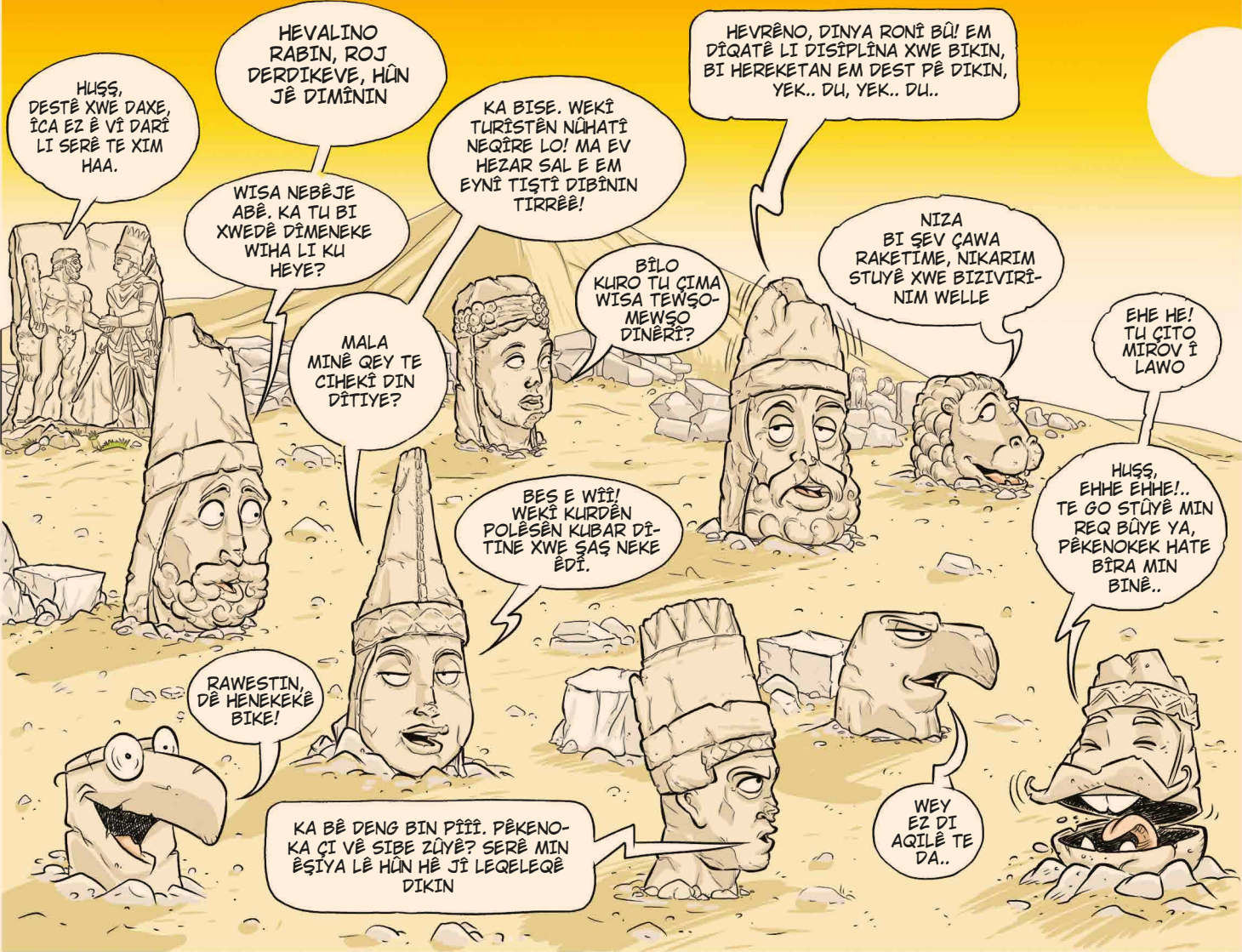
HIN KES JÎ DIBÊJIN DI DEM Û DEWRANÊN QEDÎM DE QRALÊ
KOMAGENEYÊ ANTIOCHOSÊ YEMÎN LI VIR JIYAYE Û BI NAVÊ
NEMIRIYÊ EV PEYKER ÇÊKIRINE Û PÊ RE JÎ YÊ XWE. HER WEKÎ
KU BI NAVDARÊN WÊ DEMÊ RE SELFIEYÊ KÎŞANDIBE...

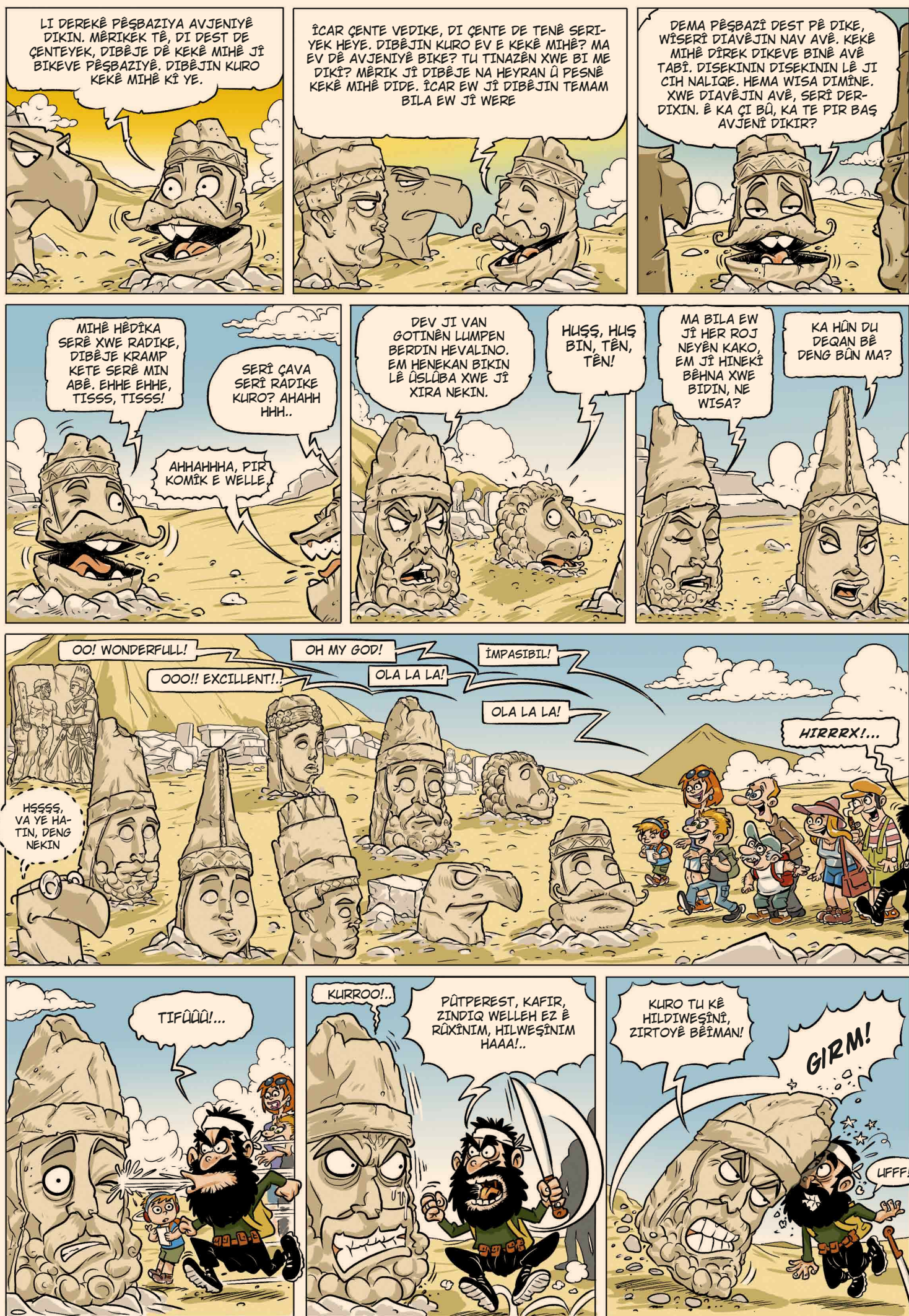
BELKÎ EV JÎ VIR Û DEREWÊN HIN KESÊN DIN BIN..

ZAROKÊN NEMRÛD

MAM CÎCÎ

KÎJAN RAST E NIZANIM.
LÊ BELÊ EZ BAŞ PÊ DIZANIM KU JI DEMA ROJ
DERDIKEVE Û HETA DÎÇE AVA, EV XWEDA QET HUŞ
NABIN. HEKE HÛN JÎ HINEKÎ XWE LÊ NÊZ BIKIN Û GUHÊ
XWE BIDINÊ, JIXWE HÛN Ê JÎ BIBIHÎZIN VAN
XWEDAYÊN ŞAHIDÊN HEZAR SALAN ÊN ZIMANDIRÊJ..

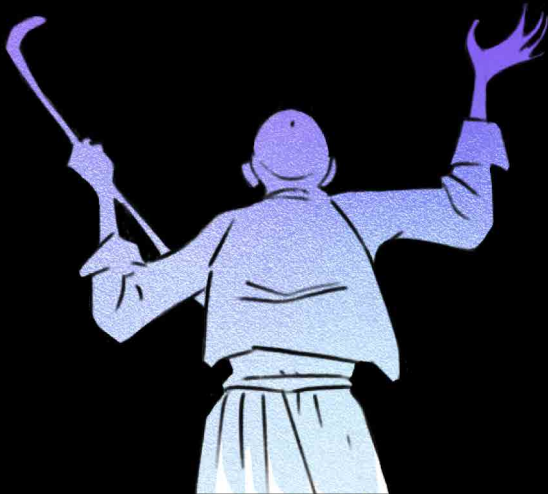

BAJAR

HETA
HEJWAREKE
DIN...

Xwedîya îmtiyazê / İmtiyaz Sahibi: Li ser navê Şaredariya Bajarê Mezin a Amedê / Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Adına Zeynep Yaş Savaş
Karên Nivîsaran û Xwediyê îmtiyazê / Yazı İşleri ve İmtiyaz Sahibi: Tahir Baykuşak
Edîtor: Doğan Güzel
Wergerê Kurmancî: Omer Dilsoz, Redaksiyon: Zana Farqînî
Adres: Yenîşehr Mah. İstasyon Cad. No 65 Yenîşehr/Diyarbakır